

Účinky Lisabonské smlouvy na konkurenceschopnost Evropské unie a jejích členských států

Ing. Karel Mráček, CSc.

Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář
**Potenciální ekonomické a sociální účinky vyplývající
z Lisabonské smlouvy pro členské státy EU**

Brno, 7. května 2010

Tento seminář je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ



Lisabonská smlouva pro jakou Evropu?

- Lisabonská smlouva – právní rámec a nástroje pro:
 - demokratičtější a transparentnější Evropu
 - efektivnější Evropu (rozhodovací postupy a pravidla hlasování, akceschopnost v prioritních oblastech)
 - Evropu práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost
 - Evropu jako globálního aktéra.

Legitimní otázka – přispěje Lisabonská smlouva i k naplnění dlouhodobého očekávání výkonnější a konkurenceschopnější Evropy? Jak v tomto směru chápat její účinek?

Lisabonská smlouva a strategie EU

- *Lisabonská smlouva* – snaha o vymezení dlouhodobě existujícího institucionálního rámce pro rozvíjení konkurenceschopnosti EU a jejích členských zemí; společné normy chování pro členské státy EU
- *Lisabonská strategie, Evropská strategie 2020* – cíle a cesty posilování evropské konkurenceschopnosti; jak dosáhnout vyšší výkonnosti v podmínkách globalizované ekonomiky
- *Mezi těmito dokumenty – je shoda, komplementarita nebo jsou rozpory? Jsou omezovány některé možnosti dosahování konkurenceschopnosti?*

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

- *Kritikové* Lisabonské smlouvy říkají: národní státy nemohou vždy usilovat o svou konkurenceschopnost způsobem, který uznají za vhodný.
- *Jaké cesty k dosahování konkurenceschopnosti firem, členských států a Unie jako celku Lisabonská smlouva omezuje resp. zamezuje?*

Strategie konkurenceschopnosti založené na neetických způsobech jednání ve vztahu k zaměstnancům a občanům, uplatňované v rozporu se sociálně tržní ekonomikou, založené na porušování pravidel hospodářské soutěže definované Smlouvou, na porušování Smlouvou definovaných zásad hospodářské politiky.

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

- *takové, které neodpovídají hodnotám EU*

(jako jsou úcta k lidské důstojnosti, svoboda, spravedlnost, solidarita, nepřipustnost diskriminace...)

- *takové, které nerespektují Listinu základních práv EU*

(např. nelze posilovat konkurenceschopnost zpochybňováním vlastnických práv, na úkor důstojnosti zaměstnávaných osob, na úkor poškozování životního prostředí, poškozování zájmů spotřebitele, redukcí či likvidací sociální sítě...)

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

- *takové, které neodpovídají cílům EU*

(např. cílům jako udržitelnost rozvoje, sociálně tržní hospodářství směřující k plné zaměstnanosti, zlepšování kvality životního prostředí, podpora hospodářské, sociální a územní soudržnosti a solidarity členských zemí...)

- do rozporu se dostávají strategie nerespektující ustanovení v oblasti sociální politiky

- nejsou akceptovatelné strategie ke zvýšení konkurenceschopnosti poškozující životní prostředí

Cesty k růstu konkurenceschopnosti jsou v Lisabonské smlouvě limitovány evropským principem sociálně tržní ekonomiky.

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

- *takové, které nerespektují pravidla hospodářské soutěže* (jsou neslučitelné s vnitřním trhem), jak jsou vymezena v Lisabonské smlouvě (viz blíže odpolední blok)

Lisabonská smlouva vychází z premisy, že hospodářská soutěž musí mít pevně stanovená pravidla platná pro všechny účastníky, týkající se

- regulace chování podniků samotných
- regulace vztahu státu a podniků (státní podpory)

Kritici – hospodářskou soutěž je nutno ponechat volné hře tržních sil.

(Do textu Smlouvy se např. nedostala formulace o vnitřním trhu „s volnou a nenarušenou soutěží“ – iniciovala Francie.)

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

zůstává se u nenarušené (regulované soutěže), vypuštění formulace o volné soutěži, která jde významově dál

- takové, které porušují Smlouvou definované čtyři zásady hospodářské politiky

- **udržování cenové stability**

- prvořadý cíl evropského systému centrálních bank

- **udržování zdravých veřejných financí**

- vyvarovat se nadměrnému schodku veřejných financí k HDP, nadměrného veřejného dluhu k HDP – rozpočtová kázeň, sankce

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

- **udržování zdravých měnových podmínek**
 - proti operacím ohrožujícím stabilitu jednotné evropské měny eura či stabilitu národní měny
- **trvale udržitelná platební bilance**
 - proti operacím zvyšujícím zahraniční dluh

Lisabonská smlouva a cesty ke konkurenceschopnosti

Shrnutí:

- ✓ Lisabonská smlouva vznikala v období výzev k vyšší konkurenceschopnosti evropské ekonomiky v podmínkách globalizované ekonomiky
- ✓ současně otázka hledání rovnováhy mezi úspěchem v globální soutěži o konkurenceschopnost a zachováním evropských tradičních prvků (sociálně tržní ekonomika, tradiční role evropského státu v ekonomice a společnosti přenesená na úroveň EU, bránění co nejměkčím sociálním a environmentálním zákonům, evropské etické normy)
- ✓ snaha o vytvoření jednotných pravidel hry (platných pro všechny členské státy EU) při dosahování konkurenceschopnosti

Konkurenceschopnost v kontextu hospodářských cílů

- Hospodářské cíle EU v Lisabonské smlouvě (článek 3, bod 3):
 - Zřetelně převažují cíle sociálně solidární nad liberálně ekonomickými cíli.

„Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok... Podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy...“

Konkurenceschopnost v kontextu hospodářských cílů

- „vyvážený hospodářský růst“ je doplněn cílem „cenové stability“;
- „vysoce konkurenceschopné hospodářství“ má být současně hospodářstvím „sociálně tržním“;
- prohlubování a rozvíjení vnitřního trhu je vyjádřeno jen konstatováním „Unie vytvoří vnitřní trh“;
- ve srovnání s tím – podrobněji jsou dále vymezeny cíle sociální a environmentální (plná zaměstnanost, společenský pokrok, vysoký stupeň ochrany a zvyšování kvality životního prostředí, boj proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podpora sociální spravedlnosti a ochrany, rovnosti žen a mužů, mezigenerační solidarity...)

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

Vliv na konkurenceschopnost členských států – rozhodovací postupy a pravomoci na úrovni EU

Kritikové Lisabonské smlouvy – obavy:

- z posílení pravomocí EU (rozhodování kvalifikovanou většinou)
 - viz např. minimální požadavky v oblasti sociálního zabezpečení a sociální ochrany zaměstnanců (poukazování na zvýšené náklady na pracovní sílu – ztráty konkurenceschopnosti zvláště ekonomicky slabších států)
 - obavy v daňové oblasti (sjednocování daní) se nepotvrdily (daňové předpisy vyloučeny ze schvalování kvalifikovanou většinou v Radě)

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

Struktura pravomocí Evropské unie:

- **Výlučné pravomoci Evropské unie**
- **Sdílené pravomoci Evropské unie (se členskými státy)**
- **Podpůrné pravomoci Evropské unie**
- **Koordinační a doplňkové**

Nové pravomoci Evropské unie

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

Výlučné pravomoci EU (čl. 3 SFEU)

- celní unie
- stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu
 - nadále platí vnitrostátní úprava pro fungování trhu členských států
- měnová politika
 - pouze pro členské státy, jejichž měnou je euro
- zachování biologických mořských zdrojů
 - v rámci společné rybářské politiky
- společná obchodní politika
- uzavření mezinárodní smlouvy:
 - je-li k ní zmocnění legislativním aktem Unie, nebo
 - je nezbytně nutná k výkonu vnitřní pravomoci Unie, nebo
 - pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla nebo působnost

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

Sdílené pravomoci EU a členských států (čl. 4 SFEU)

- Prohlášení č. 18: „*Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, vykonávají členské státy svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala nebo se jí rozhodla přestat vykonávat...*“ (princip subsidiarity)
- vnitřní trh
- sociální politika (*pouze v mezích stanovených Smlouvou*)
- hospodářská, sociální a územní soudržnost
- zemědělství a rybolov (s výjimkou zachování biologických mořských zdrojů)
- životní prostředí

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

- **Sdílené pravomoci EU a členských států (čl. 4 SFEU)**
- ochrana spotřebitele
- doprava, transevropské sítě
- energetika
- prostor svobody, bezpečnosti a práva
- společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví (*pouze dle Smlouvy*)
- princip oboustranné flexibility (přenášení pravomocí z čl. států na Unii a opačně)
 - protokol č. 8 + prohlášení č. 18
 - vyloučení koncepce „dobyitého pole“

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

Podpůrné pravomoci EU (čl. 6 SFEU)

„Unie má pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států...“

- ochrana a zlepšování lidského zdraví
- průmysl
- kultura
- cestovní ruch
- všeobecné a odborné vzdělávání, mládež a sport
- civilní ochrana
- správní spolupráce

Pravomoci EU a konkurenceschopnost členských států

Nové pravomoci Evropské unie

- energetika (čl. 194 SFEU, sdílená pravomoc)
- civilní ochrana (čl. 196 SFEU, podpůrná pravomoc)
- duševní vlastnictví (čl. 118 SFEU)
- správní spolupráce (čl. 197 SFEU, podpůrná pravomoc)
- opatření nezbytné k použití eura
- finanční sankce vůči osobám nebo skupinám osob páchajících teroristickou činností (čl. 75 SFEU)
- vesmír spolu s jeho výzkumem (čl. 189 SFEU)
- cestovní ruch (čl. 195 SFEU, doplňující činnost)
- životní prostředí (čl. 191 SFEU, sdílená pravomoc)

Závěry

- Účinky Lisabonské smlouvy na konkurenceschopnost EU, členských států, firem – zatím těžko odhadnout (krátká doba od jejího vstupu v platnost), projevit se mohou až dlouhodoběji
- Spíše institucionální rámcové vymezení pro rozvíjení konkurenceschopnosti EU a členských států
- Závisí také – jak efektivně se budou projevovat některé změny v rozhodovacích postupech a pravomocích
- Nejbližší test – princip solidarity a řecká ekonomika a případná další nákaza

Děkuji za pozornost